

Predmet: Srebrenica II

Viši sud u Beogradu – Odeljenje za ratne zločine

Broj predmeta: K. Po2 9/21

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SRJ

Okrivljeni: Milenko Živanović

Glavni pretres: 12. 4. 2024.

Ispitivanje svedoka Dragoslava Trišića

Svedok odbrane je svedočio na okolnosti snabdevanja Vojske Republike Srpske gorivom u julu 1995. godine, kao i o svojim zaduženjima u tom periodu. Sudija je svedoku predočila njegovo svedočenje pred Haškim tribunalom u predmetu Blagojević, kada je izjavio da je primio 30.000 litara goriva, i da je potrebno da se izjasni od koga je dobio naređenje za to.

Svedok Trišić je rekao da je u Bratuncu bio komandant TO i da je na toj dužnosti ostao deset godina. Penzionisan je 1. maja 1991. godine. Sada je već 33 godine penzioner. Penzionisan je kada su nacionalne stranke došle na vlasti, pa kako nije bio stranački opredeljen penzionisan je jer je u Bratuncu njegova pozicija pripala Muslimanima. Kada je počeo rat, mobilisan je u TO Bratunac, a 14. novembra 1992. godine, kada je formirana Bratunačka brigada, postavljen je za pomoćnika komandanta za pozadinu i na tom mestu je ostao sve do juna 1996. godine. Promenilo se više komandanata, ali je, kako je rekao, on uspeo da opstane na toj dužnosti. Prvi komandant Bratunačke brigade bio je Borivoje Tešić, potom Milan Urošević. Treći komandant je bio Cvijetin Vuksić, zatim Slavko Ognjenović, a kasnije Vidoje Blagojević.

Aktivnosti oko Srebrenice su počele u julu 1995. godine s naređenjem Drinskog korpusa pod nazivom „Krivaja 95“. Tom naredbom je naređeno razdvajanje enklava Srebrenica i Žepa. Svedok je rekao da mu je poznato da su držali u okruženju Srebrenicu, odnosno da su se branili. VRS je držala liniju odbrane po okolnim brdima. Na pitanje da li su Srebrenica i Žepa bile demilitarizovane zone ili je u njima bilo naoružanih formacija, svedok je izjavio da je to područje bilo demilitarizovana zona samo za javnost, ali da je „bilo čarki“ i da su pripadnici muslimanskih snaga otimali hranu i stoku u bratunačkoj opštini. Bratunačka brigada je držala oko 40 kilometara linije odbrane i nije bila u poziciji da se odbrani duž cele linije. Muslimanske snage su prodirale i pravile paniku među stanovništvom tako što upadnu u jedan kraj sela i zapale ga, a Bratunačka brigada ne može da pokrije sve.

Na pitanje sudije da li su muslimanske snage vršile napade na srpsko civilno stanovništvo, svedok je rekao da je selo Kravica napadnuto na Božić 1993. godine, kada su pobijeni svi redom. Muslimanske snage su koristile srpske praznike kao priliku, računajući da niko neće biti na oprezu. Napali su i MZ Bjelovac 14. decembra. Bjelovac je na 7–8 kilometara od Bratunca. Popalili su i pobili sve živo i ostali na tom području skoro dva meseca.

Na pitanje predsednice veća kako su znali da su to učinile borbene jedinice iz Žepe, svedok je izjavio da su znali i tada da tu nema drugih jedinica osim tih, iako se dešavalo da dođe neko pojačanje iz Tuzle, neke operativne jedinice, ali samo su jedinice iz Žepe mogle biti tu.

Na pitanje da li je srpska strana insistirala na demilitarizaciji, svedok je izjavio da je trebalo da UNPROFOR sprečava te grupe, ali su Muslimani imali veliku privilegiju i ostali su naoružani, te su i 1995. godine izvodili borbena dejstva protiv srpskih snaga.

Govoreći o julu 1995. godine, svedok je rekao da su u pozadinskoj jedinici dobili informaciju da se veliki broj ljudi nalazi u Potočarima. Ubrzo su saznali da se radi o Muslimanima koji su počeli da beže iz Srebrenice. Snage UNPROFOR-a su ih zaustavile između Srebrenice i Bratunca, u mestu Potočari, da ne idu za Bratunac. Tu su se pojavili predstavnici Muslimana s komandantom UNPROFOR-a i obavljen je sastanak u hotelu „Fontana”. Muslimani su tada tražili prolaz ka Kladrju i Tuzli, i to je dogovoreno s generalom Ratkom Mladićem. Na pitanje suda da li je bio učesnik tih dogovora, svedok je rekao da on ima saznanja, da nije sedeo na sastanku, ali da je bio u hotelu „Fontana” i čekao je. Svedok je rekao da su na pregovorima bili general Mladić i komandant Krstić. Pregovorima nije prisustvovao optuženi Milenko Živanović.

Svedok je istakao da je, nakon što je izdato naređenje za borbena dejstva, za čitavu operaciju određen Krstić (*Radislav – prim. posmatrača*). Svedok je rekao da je Milenko Živanović bio komandant Drinskog korpusa, ali da je on „bio na nekom ledu” kod komandanta Mladića, da li da ide na drugu dužnost ili nešto slično, pa je određen Krstić da vodi čitavu tu operaciju. Svedok navodi da je Mladić oko 5. jula 1995. godine odredio Krstića da rukovodi operacijom. Na pitanje suda da li je Živanović do tog trenutka imao sva ovlašćenja, svedok je rekao da je verovatno da je imao sva ovlašćenja do tog trenutka.

Svedok Trišić je rekao da je zapovest „Krivaja 95” bila pismena i da je potekla od Mladića.

Prema dogovoru iz „Fontane” od 11. jula, UNPROFOR je obećao gorivo za prevoz stanovništva. Sve to vodio je pukovnik Aćamović (*Lazar – prim. posmatrača*), komandant za pozadinu u Bratunačkoj brigadi, čiji je svedok bio potčinjeni i od koga je saznao za dogovore. Bratunačka brigada je 12. jula dobila cisternu goriva od UNPROFOR-a. Brigada nije imala gde da skladišti toliku količinu goriva pa su to prebacili na benzinsku pumpu gradskog transportnog preduzeća „Vihor” u Bratuncu. Prema Trišiću, potpisali su materijalni list da su preuzeli gorivo.

Preko Ministarstva odbrane upućen je zahtev za mobilizaciju motornih vozila u Zvorniku i Bijeljini, od preduzeća i privatnika. MO je to regulisalo svojim zahtevom kako bi bili u mogućnosti da organizuju prevoz stanovnika jer brigada nije imala toliko autobusa. Transportno preduzeće „Vihor” je imalo autobuse, dok je Bratunačka brigada angažovala dva autobusa za prevoz stanovništva. Prevoz muslimanskog stanovništva iz Potočara je trajao dva-tri dana.

Svedok je izjavio da je pozadina dobila informaciju da je stanovništvo u Potočarima i da je UNPROFOR održavao liniju razdvajanja. U tom trenutku je naredba bila da obezbede „artikle hrane”. Prema svedoku, Krstić je bio nadređen Aćamoviću i brigada je dala pozadinsko obezbeđenje i obezbedila intendantsku službu tokom operacije. Po dobijanju naredbe, pozadinsko obezbeđenje je angažovalo sopstvenu pekaru i dve civilne i ispekli su hleb. Trišić je rekao da su

civilima u Potočarima odneli vruć hleb, „onako frišak”. Tu je bio i Mladić, koji se obratio stanovništvu, rekao im je da se ne boje i da će biti prevezeni ka Tuzli.

Tokom unakrsnog ispitivanja, advokatica odbrane Dušanka Jovanović Šunjara pitala je svedoka Trišića da li je zna ko je Bašević (*Tomislav – prim. posmatrača*) i kome je on bio podređeni. Trišić je rekao da je Bašević bio referent za pozadinu u tehničkoj službi i da se on s referentom saobraćajne službe pojavio s cisternama na pumpi „Vihora”. Postalo je jasno da će gorivo prethodno primljeno od UNPROFOR-a biti nedovoljno, pa su se s Baševićem tu stacionirali, s cisternom, i direktno je gorivo tankano u autobuse.

Odbrana je potom pitala svedoka da li je od Živanovića dobio naredbu da nabavi gorivo. Svedok je odgovorio da nije takvu naredbu primio od Živanovića i ponovio da je Krstić bio komandant operacije, a za pozadinu zadužen Aćamović. Odbrana je predočila svedoku dokument pov. br. 21/6-686 od 12. jula 1995. godine, s potpisom Živanovića, kojim je traženo gorivo za 50 autobusa radi evakuacije iz enklave Srebrenica, za koji je svedok rekao da nije nikada primio takav dokument.

Optuženi Milenko Živanović je pitao svedoka Trišića da li je brigadi za prevoz muslimanskog stanovništva bilo dovoljno 30 tona goriva koje su dobili od UNPROFOR-a 11. jula 1995. godine. Trišić je rekao da nije bilo dovoljno, da je bila u pitanju ogromna masa ljudi i veliki broj autobusa. Sve je trajalo dva-tri dana, zbog čega je Aćamović obezbedio još goriva na nivou komande operacije.

Živanović je pitao svedoka da li je on kao pomoćnik za pozadinu išao u Potočare. Svedok je odgovorio potvrdno i istakao da mu je naređeno da obezbedi hranu za stanovništvo. Veliku količinu hleba su pripremili i odneli ljudima u Potočarima.

Na pitanje ko je sve učestvovao u raspodeli goriva, Trišić je odgovorio da su to bili pripadnici Drinskog korpusa, pukovnik Krsmanović (*Rajko – prim. posmatrača*), referent za saobraćajne poslove, a Aćamović je određen da vodi operaciju i bio je nadređen Krsmanoviću.

Sud je pitao svedoka da pojasni ulogu Štaba za snabdevanje vojske opštine Bratunac. Trišić je rekao da je reč o štabu koji je formirao organ uprave s ciljem da se obezbede hrana i gorivo za vojsku. Sam Trišić je bio predstavnik brigade u tom telu, u kom su sedeli i predsednik izvršnog odbora Bratunac i predstavnici različitih preduzeća, kojima bi bili upućeni pismeni zahtevi za obezbeđivanje različitih artikala. Trišić je istakao da je njegova dužnost bila da obezbedi materijalno-tehnička sredstva za čitavu brigadu, i to tako što su mu referenti po različitim službama dostajljali proračune za to što nedostaje, nakon čega bi on sačinio zahtev. Svedok je rekao da je bilo situacija da pozadinske brigade nisu u mogućnosti da dostave zahteve i da su se ponekad *ad hoc* snalazili za neke artikle.

Tužilac za ratne zločine Vasilije Seratlić pitao je svedoka da li je on bio zadužen za mobilizaciju materijalno-tehničkih sredstava i da li u ta sredstva spadaju municija, brašno i vozila. Svedok je odgovorio da sve to spada, samo su u pitanju različiti artikli. Na pitanje ko mu je bio neposredno nadređeni, Trišić je odgovorio da je to bio komandat brigade, dok je po liniji rada to bio Aćamović.

Upitan da objasni proceduru trebovanja u pozadinskoj brigadi, svedok je objasnio da su se pisali zahtevi korpusu, koliko je u mogućnosti da obezbedi, a dešavalo se da nema goriva nego se pozajmi od preduzeća. Tu su bili „Vihor”, „Šumarstvo”, „Keramika”, štamparija u Bratuncu. Svedok je rekao da su se bratunačkoj brigadi „divile komšije kakvu su podršku imali od društveno-političke zajednice”. Bilo je uobičajeno da se obraćaju nadređenoj komandi. Na pitanje da li je nabavka išla preko logističke baze Drinskog korpusa, svedok je rekao da ne zna, ali da verovatno jeste. Prema njegovom mišljenju, civilne vlasti nisu bile podređene vojnim vlastima tokom rata.

Pojašnjavajući proceduru pri upućivanju zahteva transportnom preduzeću „Vihor”, svedok je rekao da bi im preduzeće izdalo otpremnicu za preuzimanje artikala za količinu koju su preuzeli, bez cena, nakon čega bi oni sačinili materijalni list.

Tužilac je naveo da je svedok više puta svedočio pred MKSJ i da je u predmetu Popović 2008. godine svedočio dva dana, dok je odbrana Sudu predočila samo prvi dan njegovog svedočenja, ignorišući razlike u njegovim iskazima u ta dva dana. Sud nije dozvolio tužiocu da postavi pitanje u vezi sa danom suđenja pred MKSJ, koji nije uveden kao dokazni predmet.

Svedok je, odgovarajući tužiocu na pitanje, rekao da nije prisustvovao sednicama štaba Drinskog korpusa niti sednicama Glavnog štaba, kao i da je bio informisan o odlukama Drinskog korpusa, odnosno pretpostavljene komande onda kada su se one ticale pozadine. Tokom rata su vodili evidenciju o svemu što je primljeno i isporučeno, on lično ima celokupnu evidenciju, dok njegovi pomoćnici iz pojedinih sektora verovatno imaju svoju evidenciju, koja nije potpuna.

Na pitanje da li su pripadnici Drinskog korpusa točili gorivo 12. jula na parkingu „Vihora”, svedok je rekao da jesu i da je Aćamović bio taj koji je mogao da sagleda celu situaciju te obezbedi sve.

Objašnjavajući liniju komandovanja, svedok je rekao da najčešće načelnik štaba izdaje naređenja podređenim jedinicama ili lice koje je komandant ovlastio da vrši funkciju komandanta. Na pitanje tužioca da li je, ukoliko vršioca dužnosti odredi viši starešina, on u obavezi da obavesti neposrednog komandanta te osobe, odnosno da li je Mladić bio u obavezi da obavesti Živanovića da je odredio Krstića da rukovodi operacijom, svedok je odgovorio da je komandant dužan da obavesti i da je to logično.

Svedok je potvrdio da su u pozadinskoj jedinici vodili potvrde o prijemu, kao i materijalne liste za trošenje zaliha. Pojasnio je da se gorivo Bratunačke brigade skladištilo na dva mesta: jedno je bila pozadinska četa brigade, gde su se zalihe goriva držale u buradima od 200 litara, dok su za veće količine korišćene cisterne transportnog preduzeća „Vihor”.

Tužilaštvo je predočilo svedoku dokument Drinskog korpusa str. pov. br. 22/226 od 12. jula 1995. godine. Svedok je potvrdio da se radi o dokumentu kojim se obezbeđuju autobusi za prevoz, da je dokument bez potpisa, ali da u dnu stoji ime Milenka Živanovića. Svedok je rekao da bi „u principu” trebalo da takav dokument bude potpisan; ovako je mogao da ga napiše Aćamović, a komandant ne bi imao ništa protiv. Na pitanje da li je takav dokument mogao biti izdat bez Živanovićeve saglasnosti, svedok je odgovorio da je u to vreme mogao da bude izdat i bez njegovog saznanja, jer je bilo hitno i javila se potreba. Govoreći dalje o dokumentu, svedok je rekao da je naredba stigla u Bratunačku brigadu u 8.35h, 12. jula. Iako nije pouzdano mogao da

tvrdi, prema dokumentu bi rekao da ga je primio major Eskić (*Dragan – prim. posmatrača*), koji je inače vodio personalne poslove u brigadi, i moguće je da je bio dežuran. Ukoliko je bio dežuran, onda mora da prenese komandantu. Svedok je rekao da je njega mogao da obavesti o tome usmeno, on je bio deo brigade i verovao mu je, a po liniji komandovanja trebalo je Blagojeviću da dostavi. Logično bi bilo da je doneo odmah svedoku jer je bilo hitno i vojska je posedovala autobuse i minibusove.

Sud nije dozvolio odgovor na pitanje tužioca koje se odnosilo na iskaz dat pred MKSJ, koji nije predočen kao dokazni predmet.

Na pitanje tužioca da li je Bratunačka brigada imala autobuse, svedok je rekao da je brigada imala dva mobilisana autobusa, kao i da ih je u Potočarima bilo mnogo više. On pretpostavlja da su vojna ili civilna policija bile zadužene da kanališu to sve gde je bilo potrebno. Autobusi su bili mobilisani po naređenju Drinskog korpusa, za šta im nije bila potrebna njegova saglasnost, jer je on bio podređen komandi korpusa.

Na parking „Vihora” dolazili su autobusi puni ljudi u pratnji vojnih policajaca, tu se točilo gorivo. Kako je rekao, „daješ i ne pitaš”. Vojska je imala potrebu za gorivom, to je utrošeno za prevoz muslimanskog stanovništva. Svedok se ne seća da je Bratunačka brigada 12. jula obezbedila kontingent od 5000 litara goriva. Na pitanje tužilaštva da li je postojala razlika u utrošenom gorivu između jula i prethodnih meseci, svedok je potvrdio da jeste, jer je bila u pitanju druga vrsta zadatka. Predstavnici Muslimana su tražili i UNPROFOR je obezbedio gorivo za njihov prevoz do Kladnja i Tuzle. Svedok je rekao da su Muslimani otišli dobrovoljno. On je za dogovor o prevozu stanovništva iz Potočara saznao tako što su odmah nakon sastanka u „Fontani” komentarisali u komandi šta je dogovoreno. Ne seća se da je dobio naredbu od komandanta, ali zna da je cilj bio da se preveze stanovništvo. Nije bilo potrebno naređenje. Gorivo je nabavljano od UNPROFOR-a, od korpusa i iz zaliha brigada.

Svedok se ne seća da li je 13. jula 1995. godine bilo i dalje Muslimana u Potočarima.

Iznova je svedoku predočen dokument str. pov. br. 21/6-686 od 12. jula 1995. godine, kojim je traženo gorivo za 50 autobusa radi evakuacije iz enklave Srebrenica, za koji je on rekao da je dokument upućen Glavnom štabu, komandnom mestu i pozadinskom komandnom mestu, i da je u pitanju dolazni dokument.

Odbrana je iznela primedbu da je nekorektno što tužilaštvo predočava civilu dokument upućen GŠ.

Optuženi Milenko Živanović pitao je svedoka da li bi bili počinjeni zločini da je on komandovao operacijom. Odbrana je pitala da li je u periodu od 15. juna do 13. jula 1995. godine Živanović bio komandant Drinskog korpusa, na šta je svedok odgovorio da Živanović nije faktički bio komandant, nego da je komandovao Krstić.

Dopunsko pitanje tužilaštva je bilo da li je lice koje je komandovalo operacijom „Krivaja” bilo dužno da obavesti komandanta Drinskog korpusa, odnosno da li je Krstić obaveštavao Živanovića. Svedok je rekao da ne zna za Živanovića, te da misli da je pre obaveštavao Mladića.

U nastavku glavnog pretresa Sud je tražio od odbrane i tužilaštva da se izjasne o novim dokaznim predlozima koje su podneli pismeno.

Odbrana je predložila ispitivanje generala Ratka Mladića u svojstvu svedoka. Obrazložili su da ga nisu ranije predložili kao svedoka zbog njegovog zdravstvenog stanja. Mladić treba da se izjasni na okolnosti da li je od 15. juna do 13. jula Živanović vršio funkciju komandanta Drinskog korpusa, da li je i kome izdavao naređenja.

Tužilaštvo za ratne zločine se protivi predlogu odbrane jer su i ranije imali saznanje o tom svedoku, a navodi da je razlog za ranije nepredlaganje (zdravstveno stanje Ratka Mladića) neosnovan jer je on mogao da bude predložen na pripremnom ročištu, te se zapravo radi na odugovlačenju postupka, u kom je i sam optuženi priznao da je potpisao dokument.

Tužilaštvo za ratne zločine podnelo je zahtev za prihvatanje 27 novih pisanih dokaza. Radi se o dokumentima koji su pribavljeni kroz saradnju sa MRMKS i Tužilaštvo za ratne zločine je do njih došlo nakon pripremnog ročišta. Među dokumentima su veći broj materijalnih listova Drinskog korpusa koji treba da pokažu da je došlo do realizacije naređenja br. 21/6-686 od 12. jula 1995. godine, potom dokumenta brigada o pregledu prijema goriva kako bi se utvrdila razlika u utrošku, zahtevi MO za mobilizaciju autobusa, dnevnik Drinskog korpusa, kao i radna beležnica Milenka Živanovića.

Odbrana se protivi predlogu zato što TRZ dostavlja pisanu dokumentaciju kojoj je imalo pristup i za vreme istrage, a i problematično je što nije jasno da li je MRMKS dostavilo dokumentaciju na zahtev TRZ ili samo od sebe. Osim toga, sve radnje od 11,12 i 13. jula 1995. godine, po presudi Krstiću, već su raspravljene pred MKSJ.

Sud je obavestio da je Služba za pomoć i podršku svedocima kroz međunarodnu pravnu pomoć utvrdila da svedokinja Mirsada Jusić, koja je prijavljena na adresi u Lješevu, zapravo živi u Americi, dok je Razija Pašagić u Australiji u Brizbejnu. Svedokinja Samila Bajraktarević iz zdravstvenih i finansijskih razloga želi da svedoči putem video-linka.

Tužilaštvo se saglasilo sa svedočenjem Samile Bajraktarević putem video-linka, dok će TRZ obavestiti sud za druga dva svedoka nakon obavljenog razgovora sa njima.

Naredni pretres zakazan je za 5. jun u 14.30h, u sudnici 2.